

тенденції в економіці та управлінні підприємством, науково-технічні та соціокультурні зміни в суспільстві, загальноцивілізаційні трансформації.

Фахівець з бізнес-аналітики повинен володіти певними компетенціями для забезпечення виконання аналітичної функції професіонала і керівника. Наше уявлення про компетенції бізнес-аналітика, що відповідні трьом класам складності, сформульовані в термінах україномовної економічної науки та освіти, подані в табл. 1 [11].

Зрештою, подальший розвиток професії бізнес-аналітика вноситиме відповідні корективи до освітнього трактування комплексу компетенцій, що відповідають кваліфікації даного фахівця. Однак вже сьогодні очевидно, що затребуваними в компаніях будуть фахівці синтетичних знань, здатних не лише до роботи з аналітичним програмним забезпеченням, але й до управлінського усвідомлення змісту, мети та різноманітності прояву аналітичної діяльності на підприємстві.

Література

1. Мних С. В., Буряк П. Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. — Львів: Світ, 1998ю — 208 с.
2. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е издание, перераб. и доп. — Минск: Новое знание, 1999. — 688 с.
3. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности: 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 512 с.
4. Курносов Ю. В. Аналітика: методологія, технологія і організація інформаційно-аналітичної роботи / Ю. В. Курносов, П. Ю. Конотопов. — М.: РУСАКИ, 2004. — 512 с.
5. Павленко А. Ф. та ін. Основи регіональної діагностики. — К.: ВГЛ «Обрії», 2003. — 70 с.
6. Євдокимова Н. М., Кірієнко А. В. Економічна діагностика: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2003. — 110 с.
7. Офіційний сайт компанії SAS/
<http://www.sas.com/offices/europe/russia/software/EIP/reporting.html>
8. Голубков Е.П. Технология принятия управленческих решений / Е. П. Голубков. — М.: Дело и Сервис, 2005. — 544 с.
9. Горшкова Л. А. Анализ организации управления: Аналитический инструментарий. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 208 с.
10. Дубова Н. Роль бизнес-аналитика на современном предприятии / <http://www.osp.ru/2008/08>
11. Магістерська програма «Стратегічний менеджмент»: Навчально-методичний комплекс. Кол авт. під кер. А. П. Наливайка. — К.: КНЕУ, 2008. — 385 с.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2009 р.

УДК 378.147.3:330

І. О. Крюкова, канд. екон. наук, доц.,
кафедра політичної економії факультетів
управління та маркетингу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НЕ ЗАДЛЯ ФАЙНОГО СЛІВЦЯ, А СПРАВИ ГАРНОГО ВІНЦЯ

Стаття присвячена пошуку шляхів вдосконалення навчального процесу в цілому та викладання дисципліни «основи економічної науки» зокрема. Запропоновані загальні педагогічні принципи, дотримання яких сприятиме реалізації Болонської вимоги щодо розбудови взаємин між викладачем та студентом за моделлю суб'єкт — суб'єкт. Розставлені актуальні для сучасної фундаментальної економічної освіти наукові, методологічні та творчі акценти. Інноваційні потреби викладання дисципліни «основи економічної науки» образно втілені у методичному прийомі казкової алегорії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: педагогічні принципи, основи економічної науки, інформаційний розвиток суспільства, цивілізаційна парадигма економічного розвитку, інституціоналізм, природний капітал, казкова алегорія.

«Сказка — ложь, да в ній намік:
добрым молодцам урок».

О. С. Пушкін

Якість освіти значною мірою визначає якість нашого майбутнього. Навчання в умовах інформаційного суспільства є вкрай важливою, та разом з тим і важкою справою. Які вимоги висуває навчальний процес до викладача, що є запорукою успіху у його роботі? Міркування над цим питанням наводять на банальну на перший погляд думку про те, що неодмінною умовою високих результатів у навчанні є, перш за все, уважне ставлення студентської аудиторії до тієї інформації, яку пропонує викладач.

Особливості викладацької майстерності є певною запорукою затребуваності цієї інформації аудиторією. Мета викладача — зробити пропозицію знань адекватною із попитом на них і досягти в такий спосіб стану бажаної рівноваги у навчальному процесі.

Об'єктом дослідження є освіта в умовах інформаційного суспільства. Предметом дослідження є зусилля викладача щодо напрямів та методики вдосконалення якості навчального процесу викладання основ економічної науки. Завданнями дослідження є розширення педагогічних, наукових, методологічних та творчих можливостей забезпечення цього вдосконалення.

Авторським аспектом розробки цієї проблематики є висвітлення принципів роботи викладача з аудиторією, які б сприяли реалізації Болонської вимоги щодо розбудови взаємин між викладачем та студентом за моделлю «суб'єкт — суб'єкт» та демонстрування їх на прикладі методичного прийому казкової алегорії, що враховує інноваційні потреби сучасної економічної теорії.

Рівень навчального процесу формується під впливом низки наукових, методологічних та педагогічних чинників. Почнемо з аналізу останніх, які на наш погляд сьогодні наділені найменшою увагою. Адже не секрет що, по-перше, сьогодні порівняно із радянськими часами освітньому процесу дещо бракує виховної лепти. Певним кроком у цьому зв'язку стало відновлення інституту кураторства. По-друге, престиж роботи викладача, його соціальний рейтинг останнім часом знизився з низки певних причин [5].

Для того, щоб викладача уважно слухали, щоб прислухалися до його промови і намагалися її зрозуміти, необхідно, аби його поважали як авторитетну особистість, сприймали як реального партнера у навчанні. А повага — це взаємообумовлене явище, що досягається вихованням.

Яка шана, така і подяка. Поважне, а відповідно, і уважне ставлення до викладача виникає у відповідь на його поважне ставлення до студентів: як гукнеться, так і озветься. У цьому зв'язку до викладача висувається вимога вміння налагодити контакт із аудиторією. Ця навичка приходить із щоденним тренінгом, яким є чергове заняття.

Аби викладацькі слова ефективно працювали, тобто досягали свого адресату, на кожному занятті потрібно дотримання ним у взаєминах із студентами наступних принципів:

1. Наближеність до студентів, яка передбачає корисність, актуальність, для них змісту того знання, яке несе викладач, відповідність цього знання їх потребам, психологічним очікуванням студентів від навчального процесу, яка досягається, в тому числі, і педагогікою моделювання цих очікувань, тобто виховним аспектом навчального процесу. Неприпустимо зводити навчання в сухе і формальне русло. Необхідним є акцент на його адресності зокрема до життєвих інтересів кожного студента, зацікавлення в отриманні знання завдяки формування переконання в тому, що воно є корисним і стане в кожному в нагоді в його особистім та професійнім житті.

Реалізація позитивного акценту навчального матеріалу передбачає пояснення актуальності пропонованої інформації в світлі її відповідності основним сучасним

тенденціям економічного розвитку, що засвідчуватиме адекватність положень економічної теорії вимогам економічної практики. Це сприятиме виробленню у студента **принципу надії** на навчання.

2. Викладач має формувати в аудиторії доброзичливу атмосферу, прихильно ставитися до студентів, налаштовувати їх на позитив, намагатися порозумітися з ними через зміст навчального матеріалу. Неприпустимим є надмінність та відчуженість у позиції викладача, протиставлення ним свого статусу щодо статусу студента. Таким є сповідування **принципу любові** у навчанні, який є органічним продовженням реалізації принципу надії.

3. Не перевантажувати розумової концентрації слухачів високим академічним стилем подання матеріалу, уникати складної фразеології, багатошарових термінологічних зворотів. Варто намагатися робити форму подання матеріалу доступнішою для сприйняття, наводити емпіричні приклади. Звичайно, це не позбавляє потреби вживати термінологію, але застерігає робити це виважено і за необхідністю, без перенасичення нею матеріалу. Цього вимагає **принцип толерантності**, який є неодмінним для порозуміння між викладачем та студентом та виступає логічною умовою втілення попереднього принципу любові.

4. Викладач має викликати у студента почуття відповідальності за сумлінність в опануванні знаннями. Це досягається дотриманням викладачем своїх обіцянок, що передбачають справедливе атестування кожного студента за його заслугами, не уникаючи обіцяних «двійок». Такий підхід є важливим з точки зору необхідності існування **принципу віри** в адекватну оцінку успішності завдяки формуванню у студентів довіри до викладача. Цей принцип дещо доповнює попередні принципи. Його дія є справедливою за умов, якщо вони виконані.

Такий зміст ми вкладаємо у педагогіку заохочення викладачем студента до навчання. Він сприятиме виробленню взаємоповаги між викладачем та студентом. Адже спілкування між ними у демократичному стилі взаємоповаги — це саме те, що необхідно для реалізації Болонської вимоги побудови навчального процесу за моделлю «суб'єкт — суб'єкт».

Підвищення якості фундаментальної економічної освіти за рахунок вдосконалення наукового та методологічного компонентів потребує її інноваційного забезпечення за цими напрямками і передбачає адаптацію навчальної бази до новітніх тенденцій у розвитку економічної науки.

Як відомо, економічна наука так само, як і економічна практика, розвивається циклічно. Ніби хатинка на курячих ніжках, вона періодично повертається обличчям то до одних, а то до інших проблем. На фоні загострення актуальності глобальних екологічних питань сучасності, варто звернути увагу на відродження в сучасній економічній науці теорії фізичної економії як методологічної бази розробки теорії сталого розвитку. Варто також зазначити, що неминучий, стратегічний характер носить наукова проблема екологічної орієнтації економіки. Тому вона також має стати предметом уваги основ економічної науки.

Інституціональна тенденція у методології сучасного економічного дослідження вимагає з боку фундаментальної економічної освіти уваги до позаекономічних чинників економічного розвитку, переходу до цивілізаційної парадигми у викладанні основ економічної науки, врахування цією дисципліною синергетики суспільних сфер та суцільного характеру людської життєдіяльності. На жаль, у контексті основ економічної науки екологічна складова ще не набула належного системного місця [3, с. 415–563].

В основах економічної науки сферу екології варто висвітлюватися в темі № 6 «Економічний розвиток» не як зовнішній позаекономічний фактор економічного розвитку в питанні, присвяченому глобальним проблемам сучасності. Екологія має бути представлена іманентною складовою процесу економічного розвитку через висвітлення ролі в ньому фактору природничого капіталу, як його об'єктивної матеріальної засади. Адже саме із пошуком резервів розв'язання проблеми природно

зумовленої матеріальної обмеженості виробничих можливостей економіки пов'язані постіндустріальні та інформаційні тенденції розвитку сучасної економічної науки, які мають бути адекватно відображені в навчальному курсі «Основи економічної науки».

Прикладом реалізації спроби відображення в навчальному процесі суцільності природи і економіки є теми «Природно-енергетичні основи економіки» [2, с. 21–37] та «Економічна форма енергії» [2, с. 67–75], представлені в нарисах нових підходів до економічної теорії Н. С. Бабищевої.

Розвиток інституціонального напрямку в сучасній економічній науці, безумовно, викликаний нагромадженням потужних фахових знань та загостренням проблеми їх інтеграції, що посилює доречність філософських уявлень про логічні взаємозв'язки світогосподарської діяльності людства [1]. Античну філософію можна назвати архетипом сучасного інституціоналізму [6, с. 42].

В епоху інформаційного прогресу обсяг знань з роками помножується, дедалі ускладнюючи місію освітян. Як вмістити величезний інформаційний простір у навчальний процес, як за кількістю інформації не втратити її якості? Внаслідок динамічного розвитку сучасної економічної науки кількість продукованої численними новітніми економічними теоріями інформації невпинно зростає. Як її охопити і у скороченому вигляді компактно подати студентам у курсі «Основи економічної науки»? Переймаючись інформаційними проблемами сьогодення, варто замислитись над тим, що активне наукове світосприйняття сучасного соціуму та його сцієнтична ментальність бере свій початок від етапу Просвітництва, з яким історично пов'язаний прогрес науки та розквіт освіти.

Проте, до започаткованого цим етапом так званого Нового часу цивілізація пройшла тривалий шлях свого розвитку, набула чималий досвід свого існування. То яким же чином розвивався раніше соціальний інтелект, як передавався з покоління до покоління і нагромаджувався людський досвід? Альтернативним до наукового носієм соціального інтелекту була релігія, що передавала народні вірування і увібрала народну мудрість, актуальну і донині.

Наслідком Просвітництва став атеїзм. Але науковий прогрес не компенсує людству браку духовних цінностей та втрат цивілізації від вад моральної етики. Як висловився О. Мандельштам: «Есть ценностей незыблема скала над скушными ошибками веков» [4, с. 127].

Етимологія філософії є релігійною. Та не лише спадкоємна, послідовна релігійно-філософсько-інституціональна трияда дає змогу досягнути глобальну містерію цивілізаційного контексту економіки. Крім релігійної, філософської та наукової форм соціальний інтелект зберігає народна мудрість, що дійшла до нас, втілена у казках. Вони теж грають неабияку пізнавальну роль, оскільки часто походять від міфів, тобто також мають у своїй основі релігійне коріння.

Певний характер всезагальності, який притаманний народним казкам, допоможе дотепно і влучно доповнити абстрактні наукові положення, зробити їх виразнішими і простішими для сприйняття. Казки можуть стати прикрасою до навчального матеріалу з основ економічної науки, яку неодмінно сприймуть і оцінять студенти. Адже подання навчального матеріалу — це певною мірою мистецтво, в якому завжди є місце для творчості.

Наведемо приклад використання у навчальному процесі ідеї народної казки «Клубочок». На жаль, ми не можемо пригадати її етнічного походження та послатися на відповідне першоджерело. Пропонуємо наш власний віршований варіант інтерпретації її змісту. Він є скороченим, проте не викривляє сутності.

Йшла собі жінка порепаним степом, як по пустелі — просто під небом.

Була вона бідна, нічого не мала. Раптом довкілля в нагоді їй стало, дещо корисне подарувало.

Трапився жінці клубочок із ниток — з вовни живого ягнятка був звитий.

Жінка до вовни праці додала і всього вдосталь у неї стало.
 З ниток що треба їй все навязала. Виплела з ниток і хату,
 й до хати, і стала жити заможнo, багато.
 Тільки на тому вона не спинилась — жадібна пристрасть у ній розходилась.
 Жінка ягнятко собі приручила та його в хаті у скриню закрила.
 Далі плете все, що їй заманеться — що навігадує, за те і береться.
 Хтивість не може ніяк вгамуватись — хоче іще чимсь вона повтішатись,
 перед сусідами похизуватись.
 Смика ягнятко щосили, гвалтує, та раптом ... ниточки більш не існує.
 Дуже та жінка тоді розгнівилась, що її витівки раптом скінчились.
 Бідне, засмучене голе ягнятко вигнала геть. І пішло воно з хатки.
 Йшло воно, йшло, а за ним вздовж дороги нитка повзе від лихого порогу
 і що наплетено все розпускає, вовну до вівці назад обертає.
 Вся розплелася помалу домівка, знов просто неба лишилася жінка.
 Природа на кола свої повертає, та людям гірше від цього буває.
 Висновку з того доходим такого, що мати попіл гірше, ніж дрова.

Казка «Клубочок» є образним художнім втіленням варварського перетворення соціумом біосфери на ноосферу з ілюструванням його катастрофічних повчальних наслідків. Мораль казки: краще втратити частку своїх споживацьких амбіцій, аніж втратити стратегічний запас природного капіталу. Казка наводить на думку про доречність сталого розвитку. Цей її віршований варіант може бути чудовим алегоричним епіграфом до висвітлення питання «сталий розвиток» у темі «економічний розвиток» навчальної дисципліни «Основи економічної науки».

Тож залучення до навчального процесу казкових алегоричних образів дає змогу конструктивно поєднати такі бажані риси навчального процесу, як творчий креатив, наукову новизну, морально-психологічну методологію інституціонального дослідження та прогресивну педагогіку викладання.

Література

1. Арутюнов В. Х. Філософія глобальних проблем сучасності: Навчальний посібник / В.Х.Арутюнов, В.М. Свінціцький. — К.: КНЕУ, 2008. — 176 с.
2. Бабищева Н. С. Некоторые новые подходы к экономической теории: Очерки. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. — 200 с.
3. Історія економічних учень: підручник: У 2 ч. — Ч.2 / За ред. В.Д. Базилевича. — 2-ге вид, випр. — К.: Знання, 2005. — 567 с.
4. Кормич Л. І., Багацький В. В. Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ століття): Навч. посібник. Видання третє. — Х.: Одісей, 1994. — 304 с.
5. Крюкова І. О. Рентні суспільно-економічні відносини у сфері вищої освіти в Україні // Актуальні проблеми економіки. — К., 2008. — №9. — С. 5–10.
6. Современный словарь-справочник по искусству / Научн. ред. и сост. А.А. Мелик-Пашаев. — М.: Олимп: ООО «Фирма Издательство АСТ», 1999. — 816 с.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2009 р.

УДК 339.923:061.1

Т. Є. Суловська, аспірант,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ТА ФУНКЦІЙ УНІВЕРСИТЕТІВ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку університетської діяльності в контексті трансформації ролі університетів у глобальному середовищі. Доведено, що за умов формування постіндустріальної моделі економічного розвитку суттєвого розширення зазнають традиційні функції університетів, а також змінюються їх організаційні форми та поглиблюється співробітництво з бізнес-структурами.